

Į Italiją įvaikintų vaikų kalba tėvių žvilgsniu

Jogilė Teresa Ramonaitė

Lietuvių kalbos katedra
Humanitarinių mokslų fakultetas
Vytauto Didžiojo universitetas
K. Donelaičio g. 58
LT-44248 Kaunas, Lietuva
Tel.: +370 671 73870
El. paštas: jogileteresa@yahoo.com

Anotacija

Į užsienį įvaikinami vaikai susiduria su itin dideliais pasikeitimais visose gyvenimo srityse. Svarbi šių pasikeitimų dalis yra nauja kalba, kurią jiems reikia išmokyti kaip įmanoma greičiau, tačiau gana dažnai jos reikia mokytis kaip antrosios kalbos. Pastaraisiais metais daugiausia iš Lietuvos įvaikinamų vaikų išvyksta į Italiją. Straipsnyje analizuojami rezultatai iš sociolingvistinės apklausos, skirtos tėviams italams, siekiant išsiaiškinti jų vaikų italų kalbos įsisavinimo lygį, greitį, tėvių požiūrį į užsienio kalbas, pagalbą mokantis italų kalbos. Darbo tikslas – išnagrinėti veiksnius, kurie galėjo turėti įtakos vaikų italų kalbos įsisavinimui. Apklausa yra ilgalaikio psicholingvistinio tyrimo apie įvaikintų vaikų kalbos raidą dalis.

Raktažodžiai: tarptautinis įvaikinimas, įvaikintų vaikų kalbos raida, pirmosios kalbos įsisavinimas, antrosios kalbos įsisavinimas

1 Pirmoji kalba ir antroji kalba ar dvi pirmosios kalbos?

Psicholingvistikos specialistai jau seniai domisi gimtosios ir svetimšios kalbos mokymusi (Pinker 1994, Scovel 2000, Aitchison 1998, Savickienė 2003). Gimtąja kalba (toliau K1) tradiciškai yra laikoma ta kalba, kurią vaikas išmoksta iš savo tėvų ir ją vartoja visose gyvenimo situacijose. Svetimąja arba antrąja (užsienio) kalba (K2) yra laikoma ta kalba, kurios žmogus pradeda mokytis suaugęs arba bent ūgtelėjęs (pvz., mokykloje) ir kurią vartoja tam tikrose specifinėse gyvenimo situacijose, tačiau ji beveik niekad neprilygsta gimtajai kalbai mokėjimo lygiu ir kitais aspektais (pvz., mąstymo). Žinomas ir kitose šalyse daug tirtas reiškinys yra dvikalbystė, kai žmogus vienodai

gerai nuo gimimo moka dvi (arba tris) kalbas. Tai gali būti dėl įvairių priežasčių, pvz., skirtingos gimtosios tėvų kalbos, skirtingos namų ir aplinkos kalbos ir pan.

Labai įdomus, tačiau nedaug tirtas reiškinys, kai žmogus, įsisavinęs savo gimtąją kalbą, tam tikru gyvenimo momentu dėl įvairių aplinkybių ima mokytis svetimosios kalbos, kuri vėliau tampa vienintele jo vartojama kalba ir visai arba iš dalies užgožia jo gimtąją kalbą. Tokia situacija gali susiklostyti dėl įvairių priežasčių, pvz., kai išvykstama dirbti ir gyventi į užsienio šalį ir norima ten visiškai integruotis, arba tautinių mažumų atstovas nori geriau integruotis ir sąmoningai nusprendžia nebevertoti savo gimtosios kalbos. Kita galima situacija yra tuomet, kai į užsienį visam laikui gyventi išvyksta įvaikinti vaikai.

Vaikai, gimę vienos kalbos ir kultūros aplinkoje, įvaikinti kitos kultūros atstovų, nueina unikalų kalbos mokymosi kelią. Kai kurie mokslininkai prilygina tą mokymąsi dvikalbio mokymuisi, tačiau įvaikintas vaikas nebus tipiškas dvikalbis, nes jo gimtoji kalba retai yra išlaikoma ir vartojama naujoje šeimoje (Glennen 2002). Dažniausiai kitos kultūros naujieji tėvai nemoka įvaikinto vaiko gimtosios kalbos, todėl jiems svarbu, kad vaikas kuo greičiau išmoktų K2 kalbos ir nebeliktų kliūčių bendrauti.

2 Tarptautinio įvaikinimo reiškinio aktualumas ir jo tyrimai

Dėl įvairių priežasčių tarptautinio įvaikinimo atvejų nuolat daugėja, tad kalbos raidos specialistai teigia, kad tirti iš kitų šalių įvaikintų vaikų kalbos raidą yra būtina. K1 kalbos vystymasis po įvaikinimo sulėtėja ar net sustoja, jos vietą užima K2 kalba. Svarbu pabrėžti, kad K2 yra socialiai svarbi, nes padeda vaikui greičiau įsilieti į aplinką, tapti jos nariu. Kalbos požiūriu vaikai taip pat išmoksta palaipti lyginti ir pritaikyti pagrindines gimtosios kalbos struktūras antrosios kalbos mokymosi procese. Tai vyksta pamažu ir ilgainiui K2 tampa naująja K1. Skirtingų šalių mokslininkai įvaikintų vaikų kalbą tiria įvairiais aspektais dar ir dėl to, kad tarptautinio įvaikinimo situacija sudaro sąlygas mėginti aiškintis kognityvinės brandos įtaką kalbos įsisavinimui (Snedeker *et. al.* 2007).

Kaip teigia tyrėjai, iš kitų šalių įvaikinti vaikai po įvaikinimo greitai praranda K1 įgūdžius, pvz.: rusų 4-8 metų vaikai didžiąją dalį K1 kalbos žinių prarado po 3-6 mėnesių po įvaikinimo, o po metų visiškai nebevertėjo savo gimtosios kalbos (Glennen, Masters 2002). Vaikai, įvaikinti kalbos raidos ankstyvuoju periodu, linkę greičiau užmiršti K1. Gimtosios kalbos praradimo procesą labai dažnai paspartina nemalonūs prisiminimai ir neigiamos emocijos, susijusios su gyvenimu šalyje, iš kurios buvo įvaikinti. Todėl tarptautinio įvaikinimo atvejus galima tyrinėti ir kalbos praradimo (angl. *language attrition*) aspektu.

Daugumos įvaikinamų vaikų gimtosios kalbos aplinka yra nevisavertė nei kiekybės, nei kokybės požiūriu, tačiau tokie vaikai įvaikinti ankstyvajame amžiuje turi daug galimybių gerai išmokti antrąją kalbą (jeigu jie neturi kitų ryškių fiziologinių ir psichinių sutrikimų). Didelės įtakos įvaikintų vaikų kalbos raidai turi tai, kad dauguma jų prieš įvaikinimą gyvena vaikų namuose. Dėl blogų gyvenimo sąlygų, prastos mitybos ir nepakankamo rūpinimosi jie gali turėti bendrų raidos sutrikimų (paprastai jie mažesnio ūgio, sveria mažiau negu jų bendraamžiai). Tai lemia ir kalbos raidą (buvo nustatyta, kad 60 % 24–30 mėnesių amžiaus vaikų iš vaikų namų nekalbėjo, o po metų 14 % iš jų šnekėjo dvižodėmis frazėmis (Glennen 2002)).

Vaikų namuose augančių vaikų kalba dažnai smarkiai vėluoja dėl labai menkos kalbinės stimuliacijos. Glennen ir Masters (2002) aprašo, kaip vienuose vaikų namuose Rusijoje aštuonias dienas stebėjo 14–22 mėn. amžiaus vaikus ir juos prižiūrinčias darbuotojas. Darbuotojos su vaikais beveik nebendraudavo. Gali būti, kad dėl šios priežasties du vyriausieji vaikai vartojo tik vieną ekspresyvų žodį, o kiti visai nekalbėjo. Jei tai nesusiję su kokiais nors psichikos sutrikimais, tokie vaikai vėliau, kai gauna pakankamą kalbinę stimuliaciją, gali išsiugdyti normalius kalbinius gebėjimus.

Ilgalaikiai Glennen ir Masters (2002) atlikti tyrimai su 130 įvaikintų vaikų iš Rytų Europos rodo, kad įvaikintieji vaikai įsisavino naująją kalbą (ji vadinama nauja K1, o ne K2, nes pirmoji gimtoji kalba beveik visada visiškai užmirštama net tais atvejais, kai įvaikinami kelerių metų vaikai) beveik taip pat, kaip ir neįvaikinti vaikai. Vaikai, įvaikinti iki 6 mėn. ar panašaus amžiaus, kalbos raidos požiūriu visiškai pasiveja neįvaikintus būdami 36–40 mėn. Įvaikinti vyresni vaikai nuo bendraamžių atsilieka ilgiau, tačiau atsilikimo laikotarpis priklauso nuo įvaikinimo amžiaus. Amerikiečių įvaikintų ikimokyklinio amžiaus kinų vaikų antrosios kalbos mokymasis buvo tirtas Snedeker ir kt. (Snedeker *et al.* 2007). Tyrime bandoma įrodyti, kad antrosios kalbos besimokydami ir turintys gimtosios kalbos pagrindus vaikai pereina panašius etapus, kurie būdingi ir gimtąją kalbą įsisavinantiems kūdikiams.

Vaikai iš Korėjos, įvaikinti prancūzų šeimose, buvo tirti jau suaugę. Buvo analizuojama jų kalba fonetiniais aspektais, t.y. siekiant išsiaiškinti, ar jų vaikystėje mokėta korėjiečių kalba leidžia jiems skirti tam tikras fonemas, kurios skiriasi korėjiečių kalboje, bet jų neskiria prancūzai (ir kiti indoeuropiečių kalbų atstovai). Tyrimas parodė, kad net ir vyresni (iki devynerių metų amžiaus) įvaikinti vaikai, neišlaiko gebėjimo atskirti jų gimtajai kalbai būdingas fonemas, o jų kalbos raida, neišdėjus jokių pastangų mokyti korėjiečių kalbos, yra tokia, kaip gimtakalbių prancūzų (Ventureyra *et al.* 2004).

Skandinavų mokslininkai vykdo tyrimus siekdami išsiaiškinti, ar staigus vyraujančios kalbos pasikeitimas leidžia pasiekti gimtakalbio lygį naująja K1 ir kas atsitinka pirmajai

K1. Tiriami jau suaugę universiteto studentai, kurie vaikystėje buvo įvaikinti į Švediją iš Korėjos, jų kalba vertinama pagal įvairaus pobūdžio testus. Tyrėjai įveda naują sąvoką – *nejuntamas negimtakalbiškumas* (angl. non-perceivable non-nativeness), kurią vartoja įvaikintųjų kalbai nusakyti (Hyltenstam *et al.* 2009).

Tyrimų, atskleidžiančių įvaikintų vaikų kalbos raidą, sutrikimus ir problemas, pasaulyje nėra daug. Tokio pobūdžio studijos neišvengiamai yra tarpdisciplininės, todėl ilgalaikis psicholingvistinis kalbos raidos tyrimas turėtų būti papildomas ir sociolingvistiniais duomenimis, pvz., stebėjimo ir struktūruoto interviu būdu reikėtų ištirti tėvų ir vyresniųjų vaikų gimtosios ir antrosios kalbos nuostatas, jų požiūrį į kalbų vartojimą, išlaikymą ir pan.

3 Lietuvos situacija ir vykdomas tyrimas

Lietuvoje kalbos raidos tyrimai yra tik pradedami. Psicholingvistiniu požiūriu lietuvių vaikų kalbos raida yra tirta Savickienės (1999, 2001), nagrinėjusios lietuvių kalbos daiktavardžio morfologijos įsisavinimą, Wójcik (1994, 1997, 2000), analizavusio veiksmazodžio įsisavinimą, Kamandulytės (2009), tyrusios lietuvių kalbos būdvardžio įsisavinimo leksines ir morfosintaksines ypatybes. Balčiūnienė (2009) yra analizavusi vaikų kalbos pokalbio struktūros įsisavinimą.

Šis straipsnis yra dalis atliekamo ilgalaikio tyrimo, kuriame analizuojama iš Lietuvos į Italiją įvaikintų vaikų kalbos raida. Toks tyrimas Lietuvoje atliekamas pirmą kartą. Įvaikintų vaikų kalbos raida yra stebima ir įrašinėjama, įrašai transkribuojami ir analizuojami. Šiame straipsnyje aprašomi tik sociolingvistinės apklausos įtėviams rezultatai, kurie, tikimasi, padės nustatyti bendresnes įvaikintų vaikų kalbos raidos tendencijas, galimas priežastis, įtėvių nuostatas.

Kasmet iš Lietuvos yra įvaikinami ir į užsienį gyventi išvyksta daugiau nei šimtas vaikų. Jų amžius yra gana įvairus: nuo kūdikių iki paauglių. Vaikai įvaikinami į įvairias šalis, tačiau pastaraisiais metais didelė jų dalis išvyksta gyventi į Italiją (apie pusę visų iš Lietuvos įvaikinamų vaikų). Būtent italai įvaikina vyresnio amžiaus vaikus, dažniau pasitaiko ir atvejų, kai kartu įvaikinami broliai ir seserys. Kadangi vaikai yra vyresni, jie jau moka ir vartoja lietuvių kalbą, tačiau paprastai gana greitai pramoksta ir italų kalbos. Pastebima, kad ne visi vaikai vienodai greitai pradeda kalbėti užsienio kalba, nors supratimo gebėjimai įgyjami panašiai. Taigi svarbu ir naudinga ištirti, kokie veiksniai lemia naujosios kalbos įsisavinimą, produkavimą ir supratimą.

Tyrimo tikslas yra dvejopas. Pirmiausia svarbu nustatyti, kokie veiksniai lemia italų kalbos įsisavinimo sėkmę – spartą ir kokybę. Analizuojama, kaip su įvaikiu bendrauja

įtėviai, kokia jų kalbos kokybė ir kiekybė, ar įtėvių kalba turi didelės reikšmės įvaikio kalbos raidai, taip, kaip tyrėjų nustatyta gimtosios kalbos atveju (Savickienė 2003).

Antra, tarptautinio įvaikinimo situacijoje svarbu atsižvelgti ne tik į užsienio kalbos išmokimą, bet ir į gimtosios kalbos praradimą, praradimo greitį ir pan. Išvykę iš Lietuvos vaikai paprastai greitai pamiršta lietuvių kalbą, tačiau vieni ilgiau, kiti trumpiau dar ją supranta. Pasitaiko atvejų, kai vaikas teigia nebesuprantąs lietuviškai jau po labai trumpo laiko, todėl svarbu išsiaiškinti aplinkos ir kitus veiksnius, lemiančius lietuvių kalbos praradimą.

Pirmasis tikslas labiau susijęs su ilgalaikiu psicholingvistiniu kalbos raidos tyrimu, o antrasis su sociolingvistiniais kalbinių nuostatų, kalbos kaitos ir kitais aspektais. Vykdomo tyrimo tikslas yra iširti situaciją, kai pirmoji kalba yra užgožiama antrosios ir gimtoji visiškai nebevertinama. Tarptautinio įvaikinimo situacijos tyrimai nurodytų aiškesnes priežastis gimtosios kalbos praradimui paaiškinti, todėl tikslinga atlikti tokio pobūdžio tyrimus ir išsiaiškinti tam tikrus klausimus prieš įvaikinimą ir po to, praėjus tam tikram laikui (Pallier 2007). Taigi reikia nustatyti, kokie veiksniai lemia antrosios kalbos išmokimą (spartą ir kokybę) ir gimtosios kalbos praradimą.

4 Apklausa įtėviams

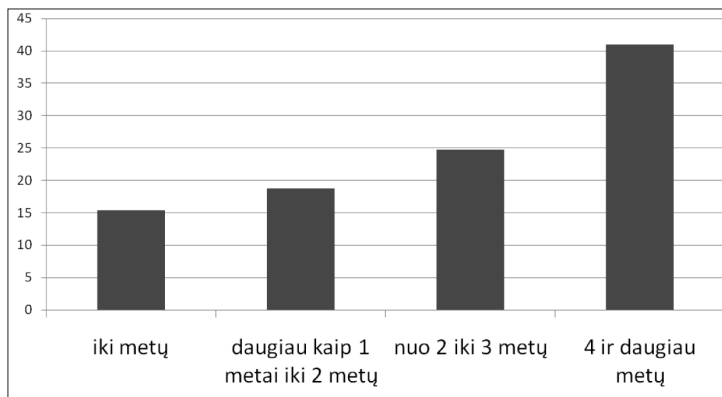
Šiame straipsnyje analizuojami 2010 m. kovo–liepos mėnesiais atliktos sociolingvistinės įtėvių apklausos rezultatai. Apklausos klausimynas buvo sudarytas laikantis bendrųjų klausimynų sudarymo reikalavimų, formuluoti atvirieji ir uždaro pobūdžio, su pasirenkamaisiais atsakymais, klausimai, rezultatai apdoroti SPSS programa. Anketa su klausimynu buvo išsiųsta visoms keturioms Italijos organizacijoms („Azione per famiglie nuove-onlus“ (AFN), „La Primogenita international adoption“, „AAA Associazione adozioni Alfabeto Onlus“, „Fondazione AVSI“ (AVSI)¹), veikiančioms tarptautinio įvaikinimo srityje Lietuvos Respublikoje, tačiau atsakymai gauti tik iš dviejų (AFN ir AVSI) šeimoms atstovaujančių organizacijų.

Iš viso buvo gauta 74 šeimų atsakymai apie 117 vaikų. Šeimos įvaikino nuo 1 (tokių šeimų buvo 33 %) iki 3 (20 %) vaikų. Anketa pildžiusios šeimos įvaikino 67 berniukus ir 50 mergaičių. Kaip jau minėta, italų šeimos neretai įvaikina ir vyresnio amžiaus vaikus, tai parodo ir apklausos rezultatai: vaikų amžius įvaikinimo metu buvo nuo 1,5 iki 14,5 metų. Kadangi į Italiją iš Lietuvos vaikai įvaikinami jau nemažai metų², todėl laikas

¹ www.ivaikinimas.lt

² Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba (toliau – Tarnyba) prie Lietuvos Res-

praėjęs po įvaikinimo (žr. 1 pav.) pagal 117 vaikų įvaikinusių tėvių apklausos rezultatus yra nuo 5 mėnesių iki 8 metų.

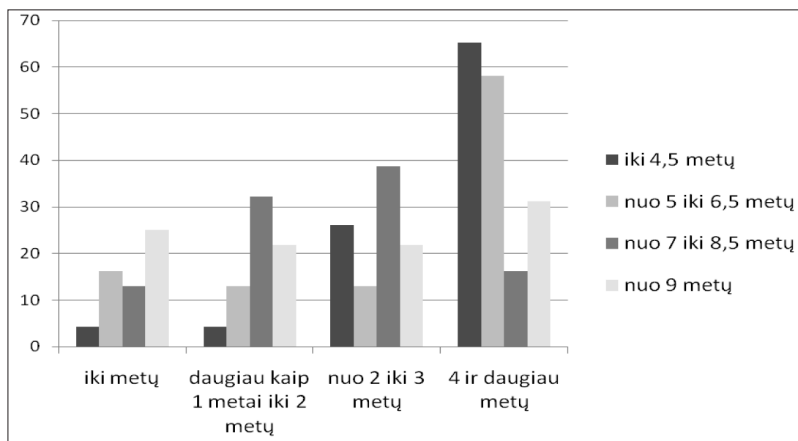
1 pav. Vaikai pagal laiką po įvaikinimo (%)

Kaip rodo ir minėti užsienio mokslininkų tyrimai bei Lietuvos tėvų globos netekusių vaikų situacija, dauguma įvaikintų vaikų prieš įvaikinimą auga globos institucijose. Be kitų veiksnių (nepakankamas kalbinis stimuliavimas, vėluojanti bendroji raida ir pan.) nemažą įtaką vaikų kalbos raidai daro ir tai, kad į globos įstaigas vaikai paskirstomi ir pagal amžių. Vaikai iki maždaug ketverių metų amžiaus dažniausiai apgyvendinami kūdikių namuose, o vyresni vaikai – globos namuose. Analizuojant apklausos duomenis vaikai buvo suskirstyti į grupes pagal jų amžių įvaikinimo metu. Iki 4,5 metų amžiaus vaikai dažniausiai būna įvaikinami iš kūdikių namų, kuriuose auga kartu su mažesniais už save arba vienmečiais vaikais, grupėje būna apie 10 vaikų, kuriuos prižiūri viena auklėtoja ir padėjėja. Kadangi nemažai daliai tokių vaikų reikia suaugusiojo pagalbos atlikti daugelį kasdienių veiksmų, artimiausioms vaikų prižiūrėtojoms nelieka laiko pakankamai kalbinei stimuliacijai. Tačiau tokiuose kūdikių namuose paprastai su daugiau sunkumų patiriančiais vaikais dirba logopedai ir kiti specialistai.

Antroji amžiaus grupė, nuo 5 iki 6,5 metų (žr. 2 pav.), buvo išskirta atsižvelgiant į tai, kad, neradus kitos išeities (įvaikinimo, globos šeimoje), iš kūdikių namų vaikai yra perkelti į globos namus, pradeda lankyti vaikų darželį ar ikimokyklinės grupes, t.y. gan radikaliai pasikeičia jų kalbinė aplinka ir jie paprastai itin greitai ima vytis savo bendraamžius, užaugusius šeimose. Vėliau, tradiciškai nuo 7 metų amžiaus, vaikai ima lankyti mokyklą, todėl nuo 7 iki 8,5 metų vaikus buvo nuspręsta išskirti kaip atskirą

publikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos veikia nuo 2000 m. (ankstesnis pavadinimas – Įvaikinimo tarnyba) ir yra Lietuvos Respublikos centrinė institucija pagal 1993 metų Hagos konvencijos dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje 6 straipsnį.

tyrimo grupę. Paskutinė, vyriausioji įvaikintų vaikų amžiaus grupė yra nuo 9 iki 14,5 metų. Manoma, kad tokio amžiaus vaikų gimtoji kalba jau yra susiformavusi, jie turi jau ir rašytinės kalbos pagrindus, todėl naujosios kalbos įsisavinimas bus panašus į antrosios kalbos mokymąsi.

2 pav. Vaikai pagal laiką po įvaikinimo ir amžiaus grupes (%)

Iš 2 pav. matyti, kad paskutiniais metais įvaikintų mažesnių vaikų (pirmos dvi amžiaus grupės) yra mažiau. Tai neprieštarauja bendrajai įvaikinimo situacijai (plg. Tarnybos 2007 m. veiklos ataskaita³) ir gali būti susiję su 2006 m. Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu, pagal kurį apribojamas leidžiamų pateikti šeimų prašymų, norinčių įvaikinti vieną sveiką vaiką iki 6 m. amžiaus, skaičius⁴. Tačiau pažymėtina, kad vyriausiųjų vaikų kasmet buvo įvaikinama panašiai.

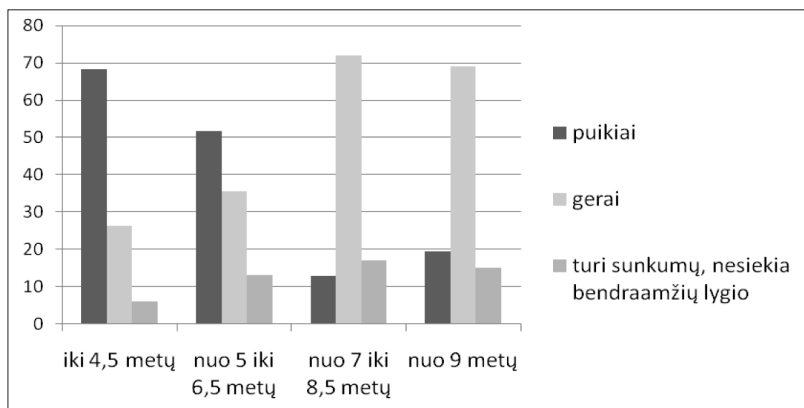
4.1 Italų kalbos išmokymo lygis, gauta pagalba ir sparta

Neturima duomenų apie tai, kokiai daliai įvaikinamų vaikų Lietuvoje buvo nustatyti kalbos ar komunikacijos sutrikimai ir kokio jie buvo lygio (išskyrus porą atvejų, kai pildydamos klausimynus tai nurodė pačios šeimos), tačiau didelės dalies net ir fiziškai sveikų mažų vaikų kalbos raida vėluoja lyginant su amžiaus norma. Kad šis vėlavimas didele dalimi yra augimo globos institucijoje pasekmė, galima spręsti iš gautų rezultatų,

³ Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2007 m. veiklos ataskaita, <http://www.ivaikinimas.lt/assets//2007%20m.%20veiklos%20ataskaita-GALUTINE.pdf>

⁴ 2006-07-17 LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas nr. A1-195, VŽ 2006-07-27, Nr. 82-3282, [http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=281004&p_query=&p_tr2=Žiūrėta 2010-10-06](http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=281004&p_query=&p_tr2=Žiūrėta%202010-10-06).

pagal kuriuos įvaikinti vaikai ne tik išmoksta naują kalbą, bet ir pasiekia itin gerą lygį (žr. 3 pav.).

3 pav. Vaikai pagal amžiaus grupes ir italų kalbos išmokimo lygį (%)

Klausimyne įtėviai vertino savo vaikų italų kalbos lygį pagal tokius pateiktus pasirinkimus:

- 1) Kalba laisvai be gramatikos klaidų, neturi akcento;
- 2) Kalba laisvai, tačiau daro nedaug gramatikos klaidų;
- 3) Kalba su akcentu;
- 4) Daro daug gramatikos klaidų;
- 5) Geba reikšti mintis, tačiau žodynas nėra gausus, nesiekia bendraamžių lygio;
- 6) Kita (nurodyti).

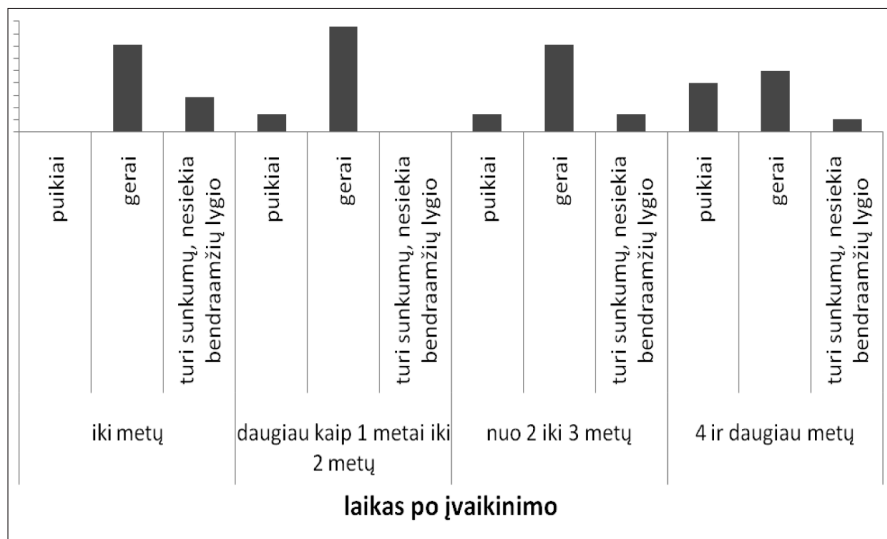
Analizuojant šie atsakymai buvo sugrupuoti taip: tik pirmas variantas buvo laikomas „puikiai“, antras ir trečias buvo laikomas „gerai“, nors reikia paminėti, kad su akcentu kalbančių vaikų pasitaikė vos keturi. Ketvirtas ir penktas pasirinkimas buvo grupuojami kaip „turi sunkumų, nesiekia bendraamžių lygio“ ne tik todėl, kad tai nurodo sudėtingesnius atvejus, bet ir dėl to, kad tokių vaikų buvo nedidelė dalis.

Kaip ir galima tikėtis, mažų įvaikintų vaikų italų kalbos lygis yra aukštesnis nei įvaikintų vyresnių, tačiau svarbu, kad ir vyresni įvaikinti vaikai pasiekia labai gerą lygį. Turintys sunkumų vaikai daro daugiau gramatikos klaidų, jų žodynas skurdesnis nei bendraamžių. Labai tikėtina, kad šie vaikai turi rimtų kalbos ir komunikacijos, kognityvinių sutrikimų ar kitokių patologijų.

Pakankamai natūralu, kad įvaikinti maži vaikai pasiekia puikų naujosios kalbos lygį ir nesiskiria nuo bendraamžių. Galbūt įdomiau panagrinėti vyresnių įvaikintų vaikų kalbos

raidą po jų įvaikinimo (žr. 4 pav.). Šių jau mokyklinio amžiaus vaikų įvaikinimas yra laikomas daug sudėtingesniu ne tik dėl kalbos, bet ir dėl jau beveik susiformavusio charakterio, dažnai ilgos gyvenimo globos institucijoje patirties. Žinoma, yra daug įvairių psichologinių aspektų, kurie tikrai nepalengvina vyresnių vaikų įvaikinimo proceso ir gali kelti sunkumų po įvaikinimo, tačiau kalbos raidos aspektu, remiantis šios apklausos rezultatais, devynerių metų ir vyresni įvaikinami vaikai pasiekia puikių rezultatų.

Vyresni vaikai pirmaisiais metais po įvaikinimo, įtėvių teigimu, nekalba puikiai, tačiau nemaža jų dalis per metus kalbą išmoksta labai gerai. Antraisiais ir trečiaisiais metais po įvaikinimo kai kurie vyresni vaikai itališkai jau kalba puikiai. Praėjus daugiau laiko po įvaikinimo ir vyresni vaikai pasiekia puikų arba labai gerą italų kalbos lygį, o tie vaikai, kurie dar patiria tam tikrų sunkumų, greičiausiai turi rimtesnių sutrikimų.

4 pav. Vaikų, įvaikintų nuo 9 metų amžiaus, italų kalbos išmokimo lygio raida

Įvaikinantys vaikus žmonės šiam žingsniui yra specialiai ruošiami ir sąmoningai ruošiasi patys. Jie žino, kad yra didelė tikimybė, jog įvaikintiems vaikams reikės skirti daugiau dėmesio, kreiptis pagalbos į specialistus dėl įvairių sveikatos, psichologinių, kalbos ir kitokių sutrikimų. Apklausos anketoje buvo klausimas, kuriame įtėviai buvo prašomi nurodyti, ar ir kokia pagalba buvo teikta vaikui mokytis italų kalbos. Rezultatai rodo, kad beveik pusei įvaikintų vaikų (44,4 %) nebuvo teikta jokia pagalba mokantis naujos kalbos. Daugiau nei pusė puikiai italų kalbą išmokusių vaikų negavo jokios specialios pagalbos jos išmokti.

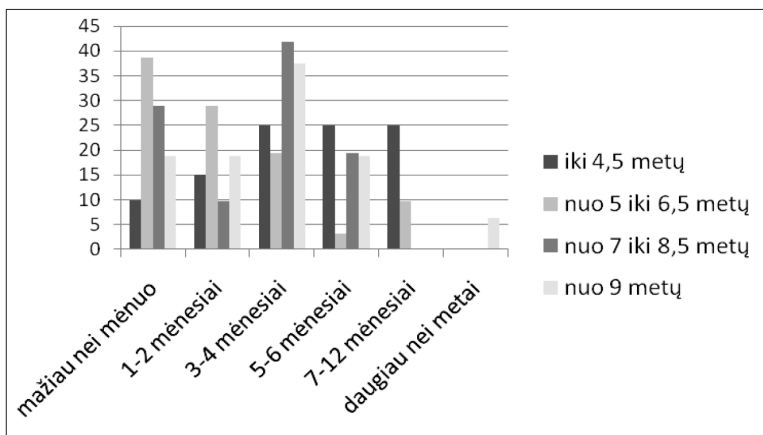
Tie, kurių vaikams pagalba buvo teikiama, buvo prašomi nurodyti pagalbos tipą: italų kalbos pamokos namie su tėvais, privatus italų kalbos mokytojas ar kultūrinis tarpininkas/padedantysis mokytojas mokykloje. Apibendrinus rezultatus paaiškėja, kad apie 35 % vaikų mokėsi italų kalbos namie su tėvais (ar kitais šeimos nariais), 18 % turėjo privatų italų kalbos mokytoją, 21 % vaikų papildoma pagalba buvo skirta mokykloje. Buvo vaikų, kuriems buvo teikta dviejų (apie 37 %) ar net trijų (2,5 %) tipų pagalba, tačiau analizuojant klausimyno rezultatus nebuvo pastebėta, jog tai būtų padarę didelę įtaką vaikų italų kalbos išmokimo lygiui.

Iš anketos rezultatų paaiškėja, kad visai jokios specialios pagalbos negavo beveik 90 % vaikų, įvaikintų iki 4,5 metų ir šiek tiek daugiau nei pusei 5–6,5 metų amžiaus vaikų. Pagalbos nereikėjo ir beveik trečdaliui jau mokyklinio amžiaus vaikų ir net 15 % vaikų, įvaikintų 9 ir daugiau metų amžiaus. Daugiausia pagalbos, net ir vyresniems įvaikintiems vaikams, mokyti italų kalbos buvo teikiama namuose.

Dažnai įvaikinimo proceso metu (taip pat ir įvaikinimo sprendimą priimantiems teisėjams) kyla klausimas, kaip tėviai susikalba su vaikais ir kaip greitai vaikai pradeda gebėti bendrauti naująja kalba. Dalis tėvių stengiasi pramokti šiek tiek lietuviškų žodžių, kurie padeda pirmosiomis savaitėmis su vaiku, tačiau tuo pat metu jie daugiau ar mažiau sąmoningai siekia, kad vaikai kuo greičiau imtų įsisavinti italų kalbą. Suprantama, kad išvykę į Italiją vaikai patenka į vien italų kalbos aplinką, kurioje ne tik išskyla realus poreikis stengtis suprasti naują kalbą, bet jie itin skatinami pradėti bendrauti aplinkos kalba, o rodomos pastangos džiaugsmingai įvertinamos.

Anketoje tėvai buvo prašomi nurodyti, per kiek laiko jų vaikas (ar vaikai) pradėjo gebėti bendrauti (net ir su klaidomis) italų kalba. Apibendrinus rezultatus galima teigti, kad dauguma vaikų pradeda pasakyti viską, ką nori, po 3–4 mėnesių buvimo Italijoje (žr. 5 pav.). Reikšmingas ir įdomus skirtumas tarp mažų įvaikintų vaikų (iki 4,5 m.), iš kurių dalis apskritai nelabai daug kalbėjo net ir lietuviškai, ir ikimokyklinukų (5–6,5 m.), kurių amžius yra toks, kad jie labai daug šneka, klausinėja, tačiau dar nelabai geba suvokti, kad ne visi žmonės kalba ta pačia kalba, t.y. jie yra labiau linkę pradėti atkartoti ir šnekėti po labai trumpo laiko.

Atvejai, kai vyresni nei 9 metų amžiaus vaikai pradėjo susikalbėti po daugiau negu metų, yra išskirtiniai: vienas iš šių vaikų turėjo rimtų kalbos sutrikimų, o kitas pagal teismo sprendimą dar turėjo grįžti į Lietuvą galutiniam įvaikinimui po pusės metų, todėl tam galėjo turėti įtakos psichologiniai veiksniai.

5 pav. Laikas, kol vaikai pradėjo bendrauti italų kalba (pagal amžiaus grupes)

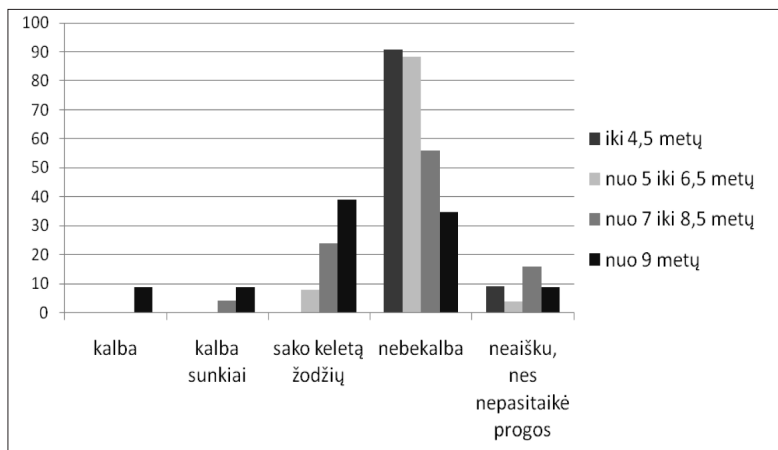
Analizuojant duomenis apie šeimos narių skaičių ir šio veiksnio įtaką komunikacijos pradžios spartai pastebėtina, kad pagal atsakymus į anketos klausimus pasirodo, jog kartu su savo broliais ar seserimis (t.y. po du arba po tris) įvaikinami vaikai bendrauti naująja kalba pradeda šiek tiek greičiau nei įvaikintieji po vieną. Kiti papildomi šeimos nariai, pavyzdžiui, įbroliai/įseserės, seneliai ar kiti kartu gyvenantys giminaičiai, atrodo, nedaro didelės įtakos tam, kad vaikas imtų greičiau kalbėti naująja kalba. Tam patvirtinti ir nustatyti priežastis reikėtų išsamesnių tyrimų, tačiau galbūt tai šiek tiek gali būti susiję su mažesniu poreikiu išsakyti norus ir poreikius esant įvaikintam vienam, nes kiti šeimos nariai visą dėmesį sutelkia tik į vieną asmenį, o esant daugiau kartu įvaikintų vaikų šie patys yra linkę lenktyniauti bei yra labiau motyvuoti išreikšti specifinius savo poreikius ar norus.

4.2 Lietuvių kalbos išlaikymas

Tarptautinio įvaikinimo situacijoje lietuvių kalba ir jos išlaikymas yra susijęs su bendromis tėvų nuostatomis užsienio kalbų atžvilgiu. Didžioji dauguma tėvų mano, kad mokėti užsienio kalbų yra labai svarbu (79 %) arba svarbu (14 %), tik 3,5 % anketą užpildžiusių tėvų (2 šeimos) nurodė, jog užsienio kalbų mokėjimas nėra itin svarbus. Pagrindinės nurodytos priežastys, kodėl yra svarbu mokėti užsienio kalbų, buvo tai, kad leidžia bendrauti su daugiau įvairių žmonių, svarbu dėl darbo, kultūrinio pažinimo, kelionių.

Atliktoje apklausoje buvo mėginama išsiaiškinti lietuvių kalbos situaciją po įvaikinimo, t.y. ar vaikai dar kalba ir/ar supranta lietuviškai. Žinoma, reikia atsižvelgti į tai, kad tėviai be kelių išmuktų Lietuvoje žodžių, lietuvių kalbos nemoka, todėl jų vertinimas

gali būti nelabai tikslus. Anketoje be kitų variantų buvo galima pasirinkti „neaišku, nes nepasitaikė progos“, todėl tie, kurie neturėjo jokių galimybių pastebėti, ar jų vaikai dar geba kalbėti ar suprasti lietuviškai, pasirinko šį atsakymą.

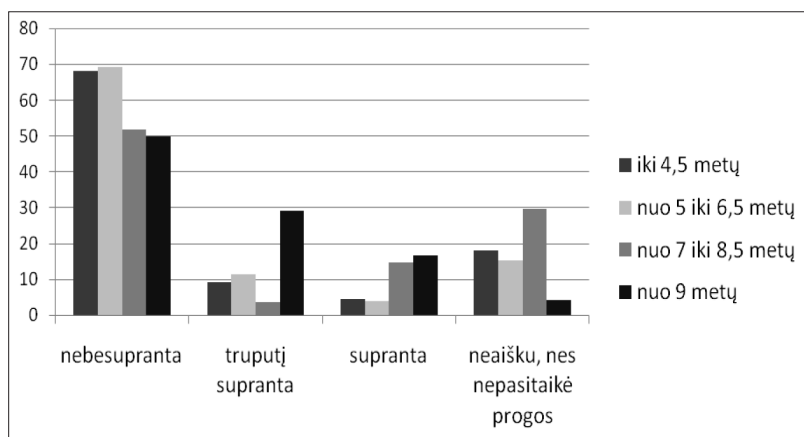

6 pav. Lietuvių kalbos išlaikymas po vienerių metų Italijoje (kalbėjimo gebėjimai)

Atsižvelgiant į vykdomo ilgalaikio tyrimo duomenis ir kitų mokslininkų pastebėjimus (Glennen, Masters 2002), analizuojant lietuvių kalbos situaciją buvo nagrinėti atsakymai tik apie tuos vaikus, kurie Italijoje jau gyvena daugiau nei metus po įvaikinimo. 6 pav. nurodyta procentai pagal vaikų amžiaus grupes. Kaip ir galima tikėtis, kalba ar bent šiek tiek žodžių lietuvių kalba prisimena vyresni įvaikinti vaikai. Kaip matyti, aktyviai išlaikiusiųjų lietuvių kalbą yra itin mažai net ir tarp tų vaikų, kurie lietuviškai ne tik kalbėjo, bet ir rašė, nes jau buvo pradėję lankyti mokyklą.

Panaši, bet šiek tiek kitokia situacija paaiškėja analizuojant atsakymus į klausimą apie vaikų lietuvių kalbos supratimą (žr. 7 pav.). Atkreiptinas dėmesys, kad ir mažesnių įvaikintų vaikų tėviai pasirinko atsakymų variantus „trupuči suprantą“ ir „suprantą“, todėl tikėtina, kad pasyviai kalbą šiek tiek išlaiko net ir mažesni įvaikinti vaikai. Tačiau, kaip matyti iš 7 pav., didžioji įvaikintų vaikų dalis visai nebesupranta lietuviškai. Tiesa, reikia paminėti, kad remiantis jau turimais ilgalaikio vaikų kalbos raidos stebėjimo duomenimis, įvaikinti vaikai gali nenorėti prisiminti lietuvių kalbos, nes ją sieja su nemalonia praeitimi. Taip galvoja ir dalis tėvių, kurie anketoje parašė tokių komentarų:

- *Atrodytų, kad neprisimena, tačiau mūsų paskatinti, atrodo, geba suprasti ir teisingai atkartoti lietuviškus žodžius, ypač vyresnysis sūnus (įvaikinimo amžius: 8 ir 7 m.);*

7 pav. Lietuvių kalbos išlaikymas po vienerių metų Italijoje (supratimo gebėjimai)

- *Manome, kad šiuo metu ją yra išstūmę, bet kad ta kalba dar yra (9 ir 5 m.);*
- *Mes turėjome didelį troškimą, kad išlaikytų savo gimtąją kalbą, bet išstūmė viską, kas buvo susiję su praeitimi (10,5 m.);*
- *Abi mergaitės teigia, kad neprisimena nė žodžio lietuviškai ir atsisako net pabandyti pasikalbėti lietuviškai tarpusavyje (8 ir 6 m.);*
- *Manome, kad sąmoningai ištrynė iš atminties savo gimtąją kalbą, bet abejojame, kad ją tikrai pamiršo, nes mūsų vaikas kurį laiką (2 metus) lankė pradinę mokyklą Vilniuje, taigi lietuviškai ne tik kalbėjo, bet ir rašė (8 m.).*

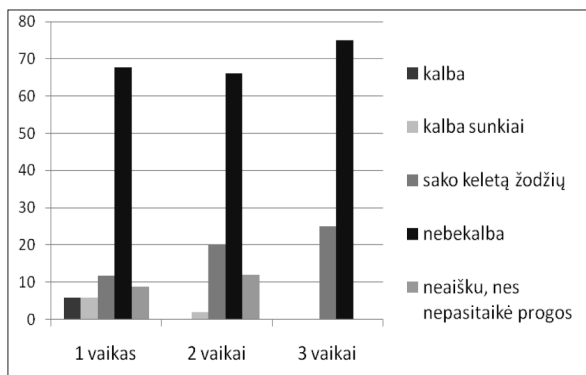
Kaip galima suprasti iš pateiktų citatų, nemaža dalis tėvų yra teigiamai nusiteikę lietuvių kalbos atžvilgiu, o kai kurie net dėjo pastangas, kad vaikai išlaikytų savo gimtąją kalbą. Tai parodo ir tokie komentarai:

- *Būčiau labai norėjusi, kad mano duktė ir toliau kalbėtų ir suprastų lietuviškai (įvaikinimo amžius: 4,5 m.);*
- *Mums labai gaila [...] Raginame savo vaikus prisiminti trumpus sakinius ar lietuviškus pavadinimus daiktų, kuriuos naudoja kasdien, kiek prisimename mes patys arba sugebame surasti žodyne. Į šią mūsų iniciatyvą vaikai dažnai žiūri kaip į žaidimą, kartais tai juos sunervina (6 ir 4,5 m.);*
- *Gaila, nes tai jo gimtoji kalba (10 m.);*
- *Kartais paklausia kokio žodžio, nes prisiminti juos paskatinu aš ir pasakau (6,5 ir 3,5 m.);*
- *Jau mokėsi ir dabar mokosi privačiai lietuvių kalbos, šiuo metu pas vieną moterį iš Kauno, kuri neseniai gyvena Italijoje (8 m.).*

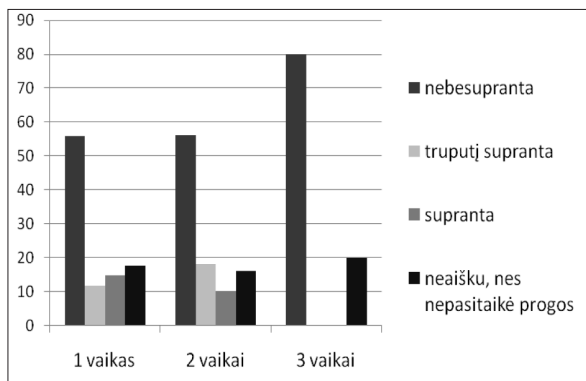
4.2.1 Lietuvių kalbos situacija įvaikinant kartu brolius ir seseris

Galima tikėtis, kad vyresni vaikai, įvaikinti kartu su savo broliais ar seserimis, ilgiau išlaikys lietuvių kalbą tarpusavyje. Pagal anketos rezultatus, lietuviškai tarpusavyje kalbasi tik mažiau nei pusę metų išbuvę Italijoje vaikai (įvaikinimo amžius: 11, 10 ir 9 m.), kartais tarpusavyje ją vartoja taip pat tik vienoje šeimoje įvaikinti trys vaikai (įvaikinimo amžius: 11, 8,5 ir 6 m.), Italijoje gyvenantys 9 mėnesius ir, pasak tėvių komentaro, *bėgant laikui vis rečiau*. Visi kiti kartu su bent vienu broliu ar seserimi įvaikinti vaikai net ir tarpusavyje greitai ima bendrauti naująja K1.

Praleidę daugiau nei vienerius metus naujojoje tėvynėje kartu su broliais ar seserimis įvaikinti vaikai nebekalba lietuviškai taip pat kaip ir įvaikintieji po vieną, tačiau šiek tiek didesnė jų dalis prisimena lietuviškų žodžių (žr. 8 pav.). Rezultatai rodo, kad lietuvių kalbos supratimui kartu įvaikintų vaikų skaičius įtakos iš esmės neturi (žr. 9 pav.). Šiek

8 pav. Vaikų kalbėjimas lietuviškai po vienerių metų Italijoje pagal įvaikintų kartu vaikų skaičių (%)

9 pav. Vaikų supratimas lietuviškai po vienerių metų Italijoje pagal įvaikintų kartu vaikų skaičių (%)

ties daugiau vaikų, įvaikintų kartu su vienu broliu ar seserimi, supranta ar truputį supranta lietuviškai, tačiau skirtumas nėra didelis, o tarp įvaikintų su dviem broliais ar seserimis tokių visai nepasitaikė.

4.2.2 Santykis su lietuvybe ir lietuvių kalbos situacija

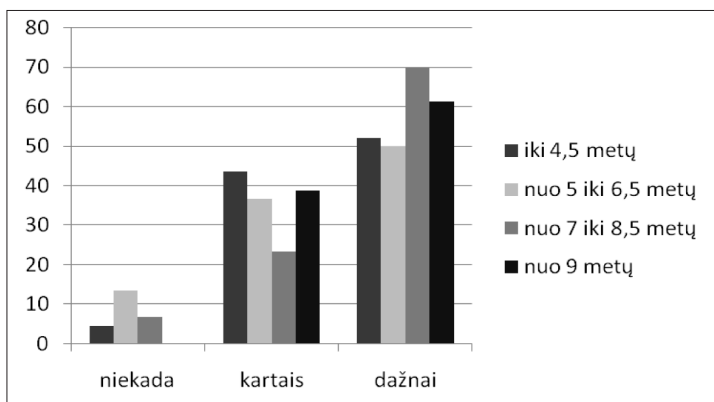
Galima manyti, kad lietuvių kalbą išlaikyti vaikams padėtų bendravimas su kitais lietuviais iš Lietuvos arba Italijoje. Norą užmegzti ar palaikyti ryšius su lietuviška kultūra ir pastangas tam dėjo net apie 70 % tėvių, be to, dalis dar tą norėtų ar galvoja daryti šiek tiek vėliau ateityje. Būdą palaikyti santykį su lietuvybe būta įvairių:

- *Dalyvavome keliuose mums atstovaujančios organizacijos nurodytuose ir lietuvių bendruomenės Milane organizuojuose renginiuose;*
- *Palaikome ryšį su globos namais, per šventes nusiunčiame jiems atviruką;*
- *Paskambinome šeimai, su kuria susipažinome būdami Vilniuje, planuojame vėl susitikti;*
- *Kartais papasakojame tai, ką žinome apie lietuviškus papročius ir tradicijas, keletą žodžių, vėliavą, surandame Lietuvą žemėlapyje ar gaublyje;*
- *Esame įrašyti į lietuvių, gyvenančių Milane, asociaciją ir nemažai kartu dalyvavome šv. Mišiose, kai jas aukojo lietuvis kunigas.*

Deja, išskyrus keletą atskirų atvejų, tiesioginių ar netiesioginių ryšių su Lietuva palaikymas įvaikintų vaikų lietuvių kalbos išlaikymui įtakos neturi. Tiesa, reikia pabrėžti ir tai, kad nemažai atvejų tėvių noras ir pasiruošimas domėtis ir priartėti prie lietuviškos kultūros yra vaikų atstumiami. Kai kuriais atvejais vaikai šį neigimo ir atstūmimo laikotarpį „išauga“, tačiau per tą laiką jau būna pamiršę lietuvių kalbą.

Anketoje tėviams buvo klausimas ir apie tai, kaip dažnai apie Lietuvą kalbama šeimoje (žr. 10 pav.). Didelė tikimybė, kad vyresnių vaikų šeimose kalbama apie Lietuvą daugiau todėl, kad jie patys daugiau prisimena, savo prisiminimus pasakoja. Be to, apie Lietuvą įvaikinusiose šeimose kalba ir kitomis progomis:

- *Mūsų santykis su Lietuva yra geras. Kiekviena proga yra tinkama apie tai kalbėti. (įvaikinimo amžius: 6 ir 4 m.);*
- *Lietuvą minime kalbėdami apie visokius dalykus, tiek apie maistą, apie sportą, apie mokyklą, apie žmones, apie viską, bet mano sūnaus jau „širdis itališka“ (8,5 m.);*
- *Dėl sporto įvykių arba vaikų prisiminimų (8 ir 7 m.);*
- *Jų gyvenimo arba kartu praleisto laiko įvaikinimo metu prisiminimai (9 ir 7 m.);*

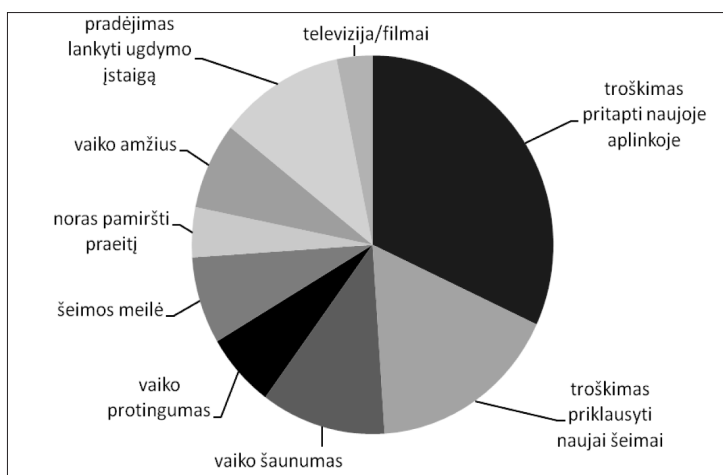

10 pav. Ar šeimoje kalbama apie Lietuvą? (vaikų dalis pagal amžiaus grupes)

- *Kuo daugiau praeina laiko, tuo mažiau belieka dalykų, susijusių su jo kilmės šalimi, apie kuriuos kalbėtų (10,5 m.);*
- *Kad būtų išlaikytas bent minimalus ryšys (9, 8 ir 7 m.).*

4.3 Greito italų kalbos įsisavinimo priežastys

Tarptautinio įvaikinimo situacijoje priešasčių vaikui greitai ir gerai išmokti naują kalbą yra daug. Be to, kiekvienas vaikas turi savo istoriją, prisiminimus, troškimus, skirtingo lygio kalbos sutrikimus. Išmokti naują kalbą įvaikintiems vaikams reiškia ne tik gebėti suprasti ar išsakyti savo poreikius, tai jiems siejasi su pritaipimu naujoje aplinkoje, nauju

11 pav. Priežastys, kodėl vaikas taip greitai išmoko italų kalbą

gyvenimu, dažnu atveju pirmą kartą pajutimu, kas yra šeima. Kadangi geriausiai savo vaikus pažįsta tėviai, apklausoje buvo prašyta nurodyti, kokios, jų manymu, priežastys lėmė vaikų italų kalbos įsisavinimo spartą. Žinoma, daugelis tėvių nėra psichologai ar pedagogai, todėl atsakymų būta įvairių, tačiau apibendrinant (žr. 11 pav.) galima pastebėti kelias pagrindines tendencijas.

Nemažai tėvių kaip priežastį nurodė norą pritaipyti naujoje aplinkoje apskritai, tačiau beveik taip pat dažnai buvo akcentuojama šeimos svarba (vaiko troškimas priklausyti naujai šeimai ir šeimos meilė). Įdomu pastebėti, kad nemažai tėvų išskyrė paties vaiko šaunumą kaip greito italų kalbos įsisavinimo priežastį, o kai kurie net konkrečiai nurodė vaiko protingumą (atkreiptinas dėmesys, turint omenyje plačiai paplitusią nuomonę, kad vaikų iš globos įstaigų intelektas yra žemas). Vaiko amžių kaip priežastį daugiausia nurodė mažų įvaikintų vaikų tėviai, o pradėjimas lankyti ugdymo įstaigą buvo svarbus ne tik mokyklinio amžiaus vaikams, bet ir Italijoje pradėjusiems lankyti vaikų darželį. Tikėtina, kad tėviai, kaip vieną priežasčių nurodę vaiko norą pamiršti praeitį, tokią išvadą padarė ne patys, o dėl to, kad vienu ar kitu būdu tai buvo išreiškę patys vaikai.

5 Išvados

Išanalizavus sociolingvistinės tėvių apklausos rezultatus, galima teigti, kad, tėvių manymu, didžioji dauguma iš Lietuvos į Italiją įvaikintų vaikų pradeda kalbėti itališkai per pirmuosius kelis buvimo Italijoje mėnesius ir puikiai arba labai gerai išmoksta italų kalbą. Tai iš esmės atitinka minėtus kitose šalyse vykdytus įvaikintų vaikų kalbos raidos tyrimus, nepaisant to, kad daugiausia buvo tirti įvaikinti labai maži vaikai, o ši apklausa buvo tėviams, įvaikinusiems tiek ikimokyklinio, tiek jau mokyklinio amžiaus vaikus.

Maždaug pusei įvaikintų vaikų išmokti naują kalbą stengiasi padėti tėviai ir/arba mokytojai. Dauguma tėvių mano, kad mokėti užsienio kalbų yra labai svarbu ir norėtų, kad jų vaikai neužmirštų lietuvių kalbos. Dažniausiai tėviai nemoka lietuvių kalbos, todėl negali patys kalbėti lietuviškai su vaikais, tačiau yra nemažai šeimų, kurios pagal galimybes stengiasi palaikyti ryšį su Lietuva ar lietuviais. Deja, po metų Italijoje lietuviškai kalba tik keli vyresni įvaikinti vaikai, nors, tėvių teigimu, suprantančių yra ir tarp mažesnių įvaikintų vaikų. Remiantis apklausos rezultatais, kartu su broliais ar seserimis įvaikinti vaikai šiek tiek greičiau pradeda bendrauti naująja italų kalba, tačiau įtakos lietuvių kalbos išlaikymui tai neturi.

Svarbiausios greitą kalbos įsisavinimą lemiančios priežastys yra noras pritaipyti naujoje aplinkoje ir pati šeima. Iš tėvų komentarų galima spręsti, kad nemaža dalis vaikų sieja savo praeitį (o tai apima ir kilmės šalį, ir kalbą) su nemaloniais dalykais, ką pastebėjo ir

kiti mokslininkai, tyrinėjantys įvaikintų vaikų kalbos raidą. Galbūt įvaikintiems vaikams nemalonus jausmus apie praeitį sukelia ne konkretūs įvykiai ar patirtis, bet tiesiog pats šeimos ir normalaus visaverčio gyvenimo neturėjimas iki įvaikinimo.

Duomenų šaltiniai

Tarptautinio įvaikinimo situacija Lietuvoje ir statistika. Interneto prieiga: www.ivaikinimas.lt. Žiūrėta 2010-10-06.

Lietuvos Respublikos teisės aktai, susiję su tarptautiniu įvaikinimu. Interneto prieiga: www.lrs.lt

Literatūros sąrašas

Aitchison, J. 1998. *The Articulate Mammal. An introduction to psycholinguistics*. London: Routledge.

Balčiūnienė, I. 2009. *Pokalbio struktūros analizė kalbos įsisavinimo požiūriu*. Daktaro disertacija. Kaunas: VDU.

Glennen, S. 2002. Language development and delay in internationally adopted infants and toddlers. A Review. *American Journal of Speech-Language Pathology* 11, 333–339.

Glennen, S. and M. G. Masters. 2002. Typical and atypical language development in infants and toddlers adopted from Eastern Europe. *American Journal of Speech-Language Pathology* 11, 417–433.

Hyltenstam, K., E. Bylund, N. Abrahamsson and H.-S. Park. 2009. Dominant-language replacement: The case of international adoptees. *Bilingualism: Language and Cognition*, 12 (2), 121–140.

Kamandulytė, L. 2009. *Lietuvių kalbos būdvardžio įsisavinimas: leksinės ir morfosintaksinės ypatybės*. Daktaro disertacija. Kaunas: VDU.

Pallier, C. 2007. Critical periods in language acquisition and language attrition. *Language Attrition: Theoretical perspectives*. B. Köpcke, M. S. Schmid, M. Keijzer and S. Dostert (eds.). Amsterdam: John Benjamins. 155–168.

Pinker, S. 1994. *The Language Instinct*. New York: William Morrow and Company.

Savickienė, I. 1999. *Lietuvio vaiko daiktavardžio morfologija*. Daktaro disertacija. Kaunas: VDU.

Savickienė, I. 2001. The role of diminutives in Lithuanian child language acquisition. *Linguistica Baltica* 9, 109–118.

Savickienė, I. 2003. *Psicholingvistika: gimtosios ir svetimiosios kalbos mokymasis*. Kaunas: VDU.

- Scovel, T. 2000. *Psycholinguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- Snedeker, J., J. Geren and C. L. Shafto. 2007. International adoption as a natural experiment in language development. *Psychological science* 18 (1), 79–87.
- Ventureyra, V. A. G., C. Pallier and H.-Y. Yoo. 2004. The loss of first language phonetic perception in adopted Koreans. *Journal of Neurolinguistics* 17, 79–91.
- Wójcik, P. 1994. Some characteristic features of Lithuanian baby talk. *Linguistica Baltica* 3, 71–86.
- Wójcik, P. 1997. Lietuvių veiksmažodžio morfologijos įsisavinimo klausimu. *Kalbotyra* 46 (1), 107–126.
- Wójcik, P. 2000. *The acquisition of Lithuanian verb morphology: a case study*. Krakow: Quartis.

Language of the children adopted to Italy in the adoptive parents' perspective

Jogilė Teresa Ramonaitė

Summary

The article presents the results of a sociolinguistic survey for Italian adoptive parents who have adopted Lithuanian children. The survey is part of an ongoing longitudinal psycholinguistic research on language development in internationally adopted children and it has been conducted in order to gather information about the speed, the level of language acquisition of the adopted children, the attitudes of the adoptive parents towards foreign languages, the assistance for the children learning Italian. The survey results reveal that the majority of the adopted children start to communicate in the new language in a couple of months after arriving in Italy and they reach a perfect or a very good level of Italian. About half of the surveyed children have received assistance when learning Italian from parents or teachers. A vast majority of the adoptive parents consider knowing foreign languages very important and would like their children not to forget Lithuanian (if acquired). Nevertheless, despite the efforts of the adoptive parents or the presence of siblings adopted together, nearly all children maintain no knowledge of Lithuanian after a year in Italy. The most important reasons for that are the desire to adapt to the new environment and the family. In a few cases adoptive parents have understood a clear refusal of the children of anything that had to do with their past, including the language.

Įteikta 2010 m. lapkričio mėn.